

Гончаренко Е. П.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов для гуманітарних спеціальностей
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

«ІНЕРЦІЯ ПЕРШОГО ВРАЖЕННЯ»: СОНЕТ ШЕКСПІРА № 66 У ПЕРЕКЛАДІ ІВАНА ФРАНКА, ОСИПА РУМЕРА ТА САМУЇЛА МАРШАКА

Анотація. У статті проаналізовано переклад сонета № 66 Вільяма Шекспіра у викладі Івана Франка, Осипа Румера та Самуїла Маршака. Йдеться також про індивідуальну креативність перекладача в процесі перекладу художніх текстів.

Ключові слова: художній переклад, світова література, перекладацькі здобутки, індивідуальний стиль, креативність, підрядковий переклад, рима, сприйняття.

Постановка проблеми. На 2016 рік припадають дві дати, які є знаменними для світової літератури та культури, – це чотирихсотріччя від дня смерті Вільяма Шекспіра (23 квітня 1616 р.) та сторіччя від дня смерті Івана Франка (28 травня 1916 р.). Обидві фігури залишили по собі слід не лише в історії своїх країн, але й сформували уявлення прийдешніх поколінь про епохи, які виплекали цих титанів слова.

Шекспір – явище не лише для Великої Британії, досить переглянути інтернет-сторінки багатьох поважних університетів, щоби переконатися, що всі події цього року присвячені Шекспіру – співцю людини, людської краси у будь-яких її проявах – радість, кохання, сум, печаль. Щодо Франка, то ситуація тотожна – не лише в Україні, а й поза її межами – канадська, американська, британська, австралійська діаспори також шанують ім'я українського «Мойсея». Іван Франко – доктор філософії Віденського університету (бо захистився саме там), поет-новатор, прозаїк, перекладач, історик, культуролог, літературознавець. Як зазначає М. Жулинський: «Він сам був промовистим і практичним втіленням принципу культурно-історичного універсалізму, слугував своєрідним культурним містком між Європою і Україною» [1, с. 16]. Франку-перекладачеві належать «пересажені» на український ґрунт найкращі літературні перлини Європи та світу: переклади з Менандра, Сапфо, Софокла, «Одіссеї», зі староісландської, норвезької, чеської, німецької, англійської літератури. Не оминув увагою Франко і творчість славетного народного англійського митця. Він багато перекладав із творчості Шекспіра (трагедії, сонети), про що свідчать вичерпні і ґрунтовні розвідки Григорія Кочура, Максима Стріхи та інших дослідників.

Шекспірознавці об'єднують усі сто п'ятдесят чотири сонети Шекспіра в один сюжетний ряд, але традиційно розподіляють сонети на дві групи: перші 125 сонетів присвячені юному другові поета, а сонети 126–154 – переважно його коханій, так званій смаглявій леді. Сонети відтворюють різні біографічні факти життя поета, бо написані у різний час і, напевне, за різних обставин.

Перекладати сонети Шекспіра нелегко, але українська шекспіріана може похизуватися повними перекладами Шекспіро-

вого сонетарію спершу у викладі Ігоря Костецького (хоча й були вони опубліковані у 1958 році у Німеччині і вважаються експериментаторськими через насиченість полонізмами), а згодом у перекладі Д. Паламарчука, що вийшли у серії «Перлини світової літератури» 1996 року. Зрозуміло, що судити про якість перекладу можна лише на підставі зіставлення з першотвором, але, безсумнівно, що вищеназваним майстрам вдалося ця нелегка перекладацька спроба. І, напевне, насамперед тому, що вони самі були поетами. Як слушно зауважував Г. Кочур: «Велика популярність Шекспірових сонетів – справа надзвичайної складності для перекладача: треба добре володіти віршем, бути втаємниченим у всі тонкощі сонетної форми, мати високу мовну культуру й несхибний смак, щоб не припуститися ніякої фальші й не заплутатися у складному та химерному плетиві Шекспірових образів і зворотів. Але насамперед перекладачеві треба бути поетом» [2, с. 701].

Виклад основного матеріалу дослідження. Увага автора статті головним чином зосереджена на перекладі 66 сонету Шекспіра у викладі Івана Франка, Осипа Румера та Самуїла Маршака. (Окремо відзначимо, що сонет 66 поряд із сонетами 18, 29, 55, 116, 138 визнано вершиною англійської лірики доби Відродження). Читачам добре відомі переклади сонетарію Шекспіра у викладі талановитого «версифікатора», віртуоза перекладацького мистецтва радянської епохи С. Маршака. Здебільшого ці переклади блискучі, бо кожний сонет – це певний образ, «світ образів», який не залишає байдужим читача, вони, «приймаючи вбрання іншої мови, зберегли своє звучання, свою мелодику» [3, с. 177–194]. Але згодом, опановуючи інші переклади сонетів, усвідомлюємо, що існують переклади, які жодною мірою не поступаються перекладам загальноновизнаного метра перекладу і навіть деякою мірою перевершують версії Маршака. М. Морозов, відомий шекспірознавець, театрознавець, перекладач, високо цінуючи переклади Маршака, писав: «Ми ніби бачимо шекспірівські сонети крізь прозорий криштал. Перед нами, повторюємо, не копії, але творчі відтворення. Переклади Маршака є не тільки віддзеркалення першотвору, але також, за визначенням О. Фадеєва, «фактами російської поезії» [3, с. 177–194]. І далі: «Можна навести багато аналогічних прикладів, які свідчать, що виконані Маршаком переклади є поетичним коментарем до шекспірівських текстів» [3, с. 177–194]. Жодним чином не применшуючи перекладацькі здобутки Маршака, маємо бажання віддати належне й перекладам сонетів у викладі інших митців. На наше глибоке переконання, переклади ці вартісні і з точки зору перекладацького мистецтва, і поетичного також. По-перше, маємо на увазі переклади Івана Франка, і, по-друге, маловідомий переклад російського перекладача Осипа Румера (1883–1954). Отримавши прекрасну кла-

сичну філологічну освіту, Осип Румер, знавць двадцяти шести мов, ніколи не перекладав за підрядковим перекладом. Він був старшим братом Юрія Румера, відомого фізика, якого називали «радянським Оппенгеймером», і котрий працював з Ландау. Перекладацький доробок Румера – це переклади Платона, Горация, лірики вагантів, Хайяма, Тегнера, Чосера, Спенсера, Сідні, Шекспіра (сонети, трагедії). Особливу зацікавленість викликають переклади Румера для «Хрестоматій із західно-європейської літератури» у 1930–1940 р. р. (за редакцією Б.І. Пуришева) [4]. Наразі ці праці маловідомі сучасному читачеві і є бібліографічною рідкістю. Завдяки цим перекладам студенти колишньої доби опанували класику – Бартоломе Леонардо де Архенсола, Педро де Кальдерона, Сантільяна, Карвахала, Енсіна, Скелтона, Уайета, Серрея, Донна та інших.

Представимо переклади шекспірівського сонету 66 у викладі Франка, Румера та Маршака у хронологічній послідовності.

Першотвір:

– Tir'd with all these, for restful death I cry, –
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplaced,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgraced,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue-tied by authority,
And folly (doctor-like) controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity,
And captive Good attending Captain ill:
Tir'd with all these, from these would I be gone,
Save that, to die, I leave my love alone.

(В. Шекспір) [5].

– Не раз я кличу смерть, бо нужно бачить в світі,
Як ходить працівник в жебрацькому лахмітті,
А капосне ніщо блищить у пишнім строю,
А вірність щирая, знай, б'ється з клеветою.
Як славу має й честь, огида і облуда,
А чистоту он там сквернить насилля дике,
Як честь ганьбить ось стовпище велике,
А власть над всіма зла, як на очах полуда.
Перед надсилою художество німіє,
А дурень мудрому відмірює права,
І правда спутана, безпомічна дуріє,
А добрий в найми йде, а ледар ужива –
Умер би! Ні, держусь тривогою одною:
Як я умру, й любов моя умре зі мною.

(Пер. І. Франка) [6, с. 125].

– Я смерть зову, глядеть не в силах боле,
Как гибнет в нищете достойный муж,
А негодяй живет в красе и холе;
Как топчется доверье чистых душ,
Как целомудрию грозят позором,
Как почести мерзавцам воздают,
Как сила никнет перед наглым взором,
Как всюду в жизни торжествует плут,
Как над искусством произвол глумится,
Как правит недомыслие умом,
Как в лапах Зла мучительно томится
Все то, что называем мы Добром.
Когда б не ты, любовь моя, давно бы

Искал я отдыха под сенью гроба.

(Пер. О. Румера) [4, с. 452–453]

– Зову я смерть. Мне видеть невтерпежь
Достоинство, что просит подаянья,
Над простотой глумящуюся ложь,
Ничтожество в роскошном одеянье,
И совершенству ложный приговор,
И девственность, поруганную грубо,
И неуместной почести позор,
И мощь в плену у немощи беззубой,
И прямоту, что глупостью слывет,
И глупость в маске мудреца, пророка,
И вдохновения зажатый рот,
И праведность на службе у порока.
Все мерзостно, что вижу я вокруг...
Но как тебя покинуть, милый друг!

(Пер. С. Маршака) [7, с. 984].

Увесь сонет просякнутий сильними негативними почуттями, відтвореними у формі внутрішнього гніву. У цьому сонеті доміантними є перелік нещастя (лиха), які митець називає, перелічуючи їх на початку кожного рядка. Варто звернути увагу, що сонет № 66 – це одне довге речення, у якому паралельні речення – всі головні і часто метафоричні. Цей простий, на перший погляд, сонет представляє перелік втрачених надій, кінець сподіванням, що робить його особливо сильним за емоційністю сприйняття.

Наразі існує безліч перекладів сонетів Шекспіра і всі вони прекрасні і бездоганні. Але чи впевнені ми, що до нас дійшли «точні копії» шекспірівських переживань у художньому перекладі, адже добре відомо, що в процесі перекладу неможливо досягти стовідсоткової відповідності: втрати безперечні. Ольга Арсенюк відзначає: «Цілком зрозуміло, що класичні рамки сонета (треба врахувати ще й суто англійську полісемію) не дають змоги адекватного перекладу. Якщо в поетичній драматургії до певної міри можливе ще розширене пояснення, то форма сонета це виключає» [8, с. 117]. Під формою сонета мається на увазі те, що сонет складається з 14 віршованих рядків, об'єднаних упорядкованим римуванням за однією з дозволених традицією схем. Традиційно сонети поділяють на петраркянський і шекспірівський; останній складається з 3 катренів і заключного куплета, зрифмованих за схемою: abab cdcd efef gg.

У процесі перекладу художнього тексту перекладач стикається з багатьма проблемами, основна з них, на думку М. Гаспарова, – це «проблема головного і другорядного. Кожен перекладач у процесі будь-якого перекладу вимушений жертвувати подробицями задля збереження цілого, другорядним – щоб зберегти головне; але де та межа, яка відділяє частковість від цілого і другорядне від головного? Ціле завжди складається з подробиць, і відступи в дрібницях, якщо вони послідовні і систематичні, можуть помітно змінити картину цілого» [9, с. 389–409].

Як зберігається ця «картина цілого», що втрачено у перекладах зазначених раніше перекладачів (Франка, Румера, Маршака)? Кому з них вдалося зберегти головне, поступаючись другорядним? Добре відомо, що «художньо адекватний переклад – це завжди творча інтерпретація оригіналу» [10, с. 257], або, як ми зазначали у попередніх статтях, присвячених проблемам художнього перекладу, йдеться про творчу креативність у процесі перекладу. Зробимо спробу надати відповіді на ці питання, порівнюючи переклади, намагаючись проаналізувати їх з точки зору головного та другорядного.

Як вважає Хілтон Лендрі, сонет 66 представляє перелік «панівних вад» («reigning evils») [11, с. 82]. На його думку, цей сонет необхідно назвати «кінець сподіванню» або «втрачена надія» («a death wish») [11, с. 82]. Початок перших двох рядків сонету означає більше, ніж емоційну виснаженість, скоріше, це стомленість від розчарування, зневіри і бажання спокою у смерті:

Tir'd with all these, for restful death I cry...

Погляньмо, як початок сонета передано мовою перекладу.

У Франка:

– Не раз я кличу смерть, бо нужно бачить в світі...

У Румера:

– Я смерть зову, глядеть не в силах боле...

У Маршака:

– Зову я смерть. Мне видеть невтерпежь...

Кожному з трьох перекладачів вдалося відтворити роль своєрідної експозиції – передати початок загального настрою розчарування від стомленості від життя та болю, що переслідує автора цих рядків, але, як бачимо, у кожного перекладача свій підхід, своя індивідуальна креативність.

Другий рядок:

– As to behold desert a beggar born.

Варіанти перекладів:

– Як ходить працівник в жебрацькому лахмітті (Франко).

– Как гибнет в нищете достойный муж (Румер).

Версія перекладу Маршака:

– Достоинство, что просит подаянья.

Як бачимо, в оригіналі йдеться про «пустелю» (desert), яка згідно з контекстом асоціюється з кинутим напризволяще бідняком, у якого нічого немає, окрім його бідняцького походження «a beggar born». На нашу думку, і Франко, і Румер зберегли зміст, закладений у шекспіровому першотворі. У Маршака цей рядок звучить дещо абстрактно:

– Достоинство, что просит подаянья.

Рядок третій:

– And needy nothing trimm'd in jollity...

Шекспір має на увазі: «needy nothing» – «нуль, нікчема, пуста місце», що «trimm'd in jollity» – живе у сприятливих умовах та веселощах. Цей рядок вдало відтворено Франком:

– А капосне ніщо блищить у пишнім строю, що звучить суголосно з перекладом Румера:

– А негодай живет в красе и холе.

У перекладі Маршака спостерігаємо перестановку третього та четвертого рядків:

– Над простотой глумящуюся ложь,

Ничтожество в роскошном одеянье...

Наступні рядки симетричні за побудовою. Рядок четвертий:

– And purest faith unhappily forsworn,

And gilded honour shamefully misplaced.

Шекспір пише, що «purest faith» – бездоганна вірність, чесність «unhappily forsworn» – пригнічена, порушена, розтоптана, сплюндрована.

Як Іван Франко витончено відтворив цю шекспірівську відточену фразу:

А вірність щирая, знай, б'ється з клеветою.

– Як славу має й честь, огида і облуда.

У Осипа Румера:

– Как топчется доверье чистых душ.

У Самуїла Маршака:

– И совершенству ложный приговор.

У сонеті поет гірко говорить про те, як дівочі чесноти грубо ганьблять, а справжню досконалість людини, її бездоганність, порядність принижують (паплюжать) та нівечать:

– And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgraced...

На наш погляд, Франкові вдалося «вхопити», відчувати сутність, силу шекспірівських рядків:

– А чистоту он там сквернить насилля дике,

Як честь ганьбить ось стовпище велике...

Франковому перекладу суголосний переклад Осипа Румера:

– Как целомудрию грозят позором,

Как почести мерзавцам воздают...

У викладі Маршака:

– И девственность, поруганную грубо,

И неуместной почести позор.

Проаналізуємо переклад «maiden virtue» і «strumpeted» згідно з словниковим значенням: іменник «virtue» (цнотливість, невинність) є доміантним у цьому рядку, як позначення всіх дівочих моральних чеснот та цнот; «maiden virtue» – дівоча незайманість, чистота, невинність, яка «strumpeted» – проститується (продається), плямується; а словосполучення «right perfection» – досконалість, бездоганність як фізична, так і духовна «wrongfully disgraced», несправедливо ганьбиться, безчеститься, паплюжиться, приноситься в жертву на догоду високому службовому становищу, званням, розкошам, владі, розбещеності. На нашу думку, перекладачі влучно відтворили це образне словосполучення.

У наступному восьмому рядку йдеться про «strength» – силу, міць (можливо і фізичну, і духовну, і моральну), яка калічиться кульгавою, непридатною ні до чого владою: «by limping sway disabled».

Варіант франкового перекладу:

– А власть над всіма зла, як на очах полууда.

Переклад Румера:

– Как сила никнет перед наглым взором,

Как всюду в жизни торжествует плут.

У перекладі Маршака:

– И мощь в плену у немощи беззубой.

У дев'ятому та десятому рядках Шекспір розвиває думку про мистецтво, майстерність:

– And art made tongue-tied by authority,

And folly (doctor-like) controlling skill.

Під іменником «art» – мистецтво, майстерність, поет, напевне, мав на увазі уміння, знання, що, на жаль, «tongue-tied by authority» – замовкло, втратило дар мови через владні структури, владу, яка змусила замовчати, зціпити вуста. Під словом «skill» також розуміємо «уміння, талант, хист», який контролюють «folly» – безглузді, примхливі, нечесні doctor-like люди, ті, котрі мають сфальшований науковий ступінь.

В українському варіанті:

– Перед надсилою художество німіє,

А дурень мудрому відмірює права (Франко).

Читаємо у викладі Румера:

– Как сила никнет перед наглым взором,

Как всюду в жизни торжествует плут.

Варіант перекладу Самуїла Маршака:

– И глупость в маске мудреца, пророка,

И вдохновения зажатый рот.

Як бачимо, С. Маршак для збереження рими та милозвучності вдався до версифікації, але, на наш погляд, це не викриви-

ло зміст оригіналу. Хоча іноді в перекладі Маршака спостерігаємо застосування мовних засобів, відсутніх в оригіналі.

В одинадцятому та дванадцятому рядках Шекспір пише про «simple truth» – істину, щирю правду, яку «miscall'd simplicity» незаслужено ображають і називають «простотою, обмеженістю». Під словосполученням «captive Good» мається на увазі поневолена, позбавлена волі Доброчесність:

– And simple truth miscall'd simplicity,
And captive Good attending Captain ill.

Франковий переклад цих рядків:

– І правда спутана, безпомічна дуріє,
А добрий в найми йде, а ледар ужива.

У перекладі Румера спостерігаємо змістовий розвиток:

– Как правит недомыслие умом,
Как в лапах Зла мучительно томится
Все то, что называем мы Добром.

У викладі Маршака цей зміст випущено:

– И праведность на службе у порока.

На нашу думку, сонет № 66 – це квінтесенція суму, в якому Шекспір називає всі лиха (напасті), які призвели до розпачу, зневіри та безвиході. Ми не знаємо, за яких обставин поет створив цей сонет, що саме спричинило глибоке відчуття журби, туги, прикrostі, розчарування, але, напевне, то був значний тягар суму, бід, несправедливості, бо інакше – чи міг би поет перелічити лише у чотирнадцяти рядках усі лиха світу. Згодом безліч і їх вирішення – це справа і шекспірознавців, і перекладачів. Погоджуємося з точкою зору Хілтона Лендрі, який писав: «Після такого суворого переліку нещастя цього світу, невідповідності між тим, що є насправді і що повинно бути, римований двовірш може видаватися невиразним спадом напруження, але він створений, щоб показати всю силу кохання поета» [11, с. 85]. Ось чому останні рядки:

– Tir'd with all these, from these would I be gone,

Save that, to die, I leave my love alone – є символом вірного кохання, знаком того, що поет не може залишити своє кохання у світі, де панують безчестя, безжалісність, паплюження гідності, чеснот та любові.

Читаємо переклад Франка:

– Умер би! Ні, держись тривогою одною:

Як я умру, й любов моя умре зі мною.

У Румера:

– Когда б не ты, любовь моя, давно бы

Искал я отдыха под сенью гроба.

І у Маршака:

– Все мерзостно, что вижу я вокруг...

Но как тебя покинуть, милый друг!

Висновки. Кожний з наведених перекладів уже давно посів гідне місце серед перлин перекладацької майстерності у царині художнього перекладу. Але що є головним у представлених перекладах? Кожний з них не залишає байдужим читача, бо це тонко відтворені перекладачами сюжетні лінії образів: «жебрацьке лахміття», «капосне ніщо», «вірність щирая», «огида і облуда», «насилля дике», «правда спутана», «дурень мудрому вимірює права» (І. Франко), «сила никнет», «в лапах Зла», «под сенью гроба» (О. Румер), «глумящаяся ложь», «немоощь беззубая», «глупость в маске мудреца пророка» (С. Маршак).

Зрозуміло, що максимальної точності та адекватності перекладу сонетів досягти неможливо, адже будь-який переклад – це, так би мовити, «килим зі споду». Різним є і сприйняття шекспірового слова перекладачами, бо різним був їх світогляд,

і світовідчуття, і звідси – різний результат, що є цілком природним. Кожний з представлених перекладів створений у певну добу, і тим-то вони вартісні. (Наслідування або копіювання неможливе, адже добре відомо, що наслідування попередніх авторів – це хибний шлях, який може спричинити певну залежність, і в такому разі зміст тексту не лише спотворюється, але й навіть загублюється та втрачається).

Переклад Франка створено у 90-х роках XIX ст., Румера – у 30-х роках XX ст., Маршака – у 40-х роках XX ст. Доля Франка відома – тяжка, знедолена, втома від безліччі хвороб, душевних також, отож і результат тотожний: Шекспірів світ близький Франкові. Осип Румер – талановитий перекладач радянської доби, його переклади увійшли до багатьох академічних видань. Страждання та втрати не були осторонь родини Румера. Його брата, відомого фізика, репресовано та знищено. Самуїл Маршак, безперечно, фаворит радянської доби. Як слушно зазначав М. Гаспаров: «У 20-х роках Маршака не помічали, в 30-х роках про нього почали говорити: «Саме так потрібно писати про дітей», у 40-х уже ніхто не мав сумніву щодо того, що саме так треба писати для всіх. У 40-і роки і з'явилися перед читачем сонети Шекспіра у перекладі Маршака. Про смак епохи Шекспіра за ними судити не можна, але про смак епохи Маршака за ними судити можна і корисно» [9].

Ми жодною мірою не нівелюємо значущість перекладів Самуїла Яковича Маршака. Автор представленої статті, як і переважна більшість читачів, ознайомила з творчістю Шекспіра завдяки перекладам Маршака. Згодом виникло бажання не лише уважно прочитати першотвір, але й дізнатися про українські переклади, проаналізувати їх. Наразі маємо силу-силенну талановитих перекладів сонетарію Шекспіра (спершу маємо на увазі І. Костецького, Дм. Паламарчука, Дм. Павличка, О.Тарнавського, Ю. Кочержинського, М. Габлевич, О. Івасюк, Г. Пилипенка та багатьох інших). Цілком закономірно, що ми порівнюємо ці тексти, якими б досконаліми і бездоганними вони не були, з перекладами перекладачів від Бога, «велетнів серед ліліпутів» (висловлювання К. Чуковського), бо є такий принцип, залежність від якого неминуча – «інерція першого враження» (М. Єліферова) [12].

Література:

1. Жулинський М. Він знав, «як много важить слово...». – К.: Вид центр «Просвіта», 2008. – 136 с.
2. Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. Передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 2. – 560 с.
3. Морозов М. Послесловие к книге «Сонеты Шекспира в переводах Маршака // «Сонеты Шекспира в переводах Маршака». – М., 1952. – С. 177–194.
4. Хрестоматия по западно-европейской литературе. Эпоха Возрождения / Сост. Б.И. Пуришев. – М.: Учпедгиз Наркомпроса РСФСР, 1938.
5. The Works of Shakespeare/ In Four Volumes: Vol.V. – М.: Cooperative Publishing Society of Foreign Workers in the USSR, 1938.
6. Франко І. «Не раз я кличу смерть...» // «Всесвіт» – журнал іноземної літератури. – № 8–9 (812–813). – 1996. – 125 с.
7. Весь Шекспир. – Том 2. – Пер. с англ. – М.: Олма-Пресс, 2000.
8. Арсенюк О. Платонічна любов та українські перекладачі // «Всесвіт» – журнал іноземної літератури. – № 8–9 (812–813), 1996. – С. 117–122.
9. Гаспаров М.Л., Автономова Н.С. Сонеты Шекспира – переводы Маршака // О русской поэзии. – СПб.: Азбука, 2001. – С. 389–409.
10. Ткаченко С. Шекспірів сонет: труднощі інтерпретації // «Хай слово мовлено інакше...»: Статті з теорії, критики та історії художнього перекладу / Упоряд. В. Коптілов. – К.: Дніпро, 1982. – С. 255–266.

11. Landry H. Interpretations in Shakespeare's Sonnets. – University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1963. – 203 p.
12. Электронный ресурс: Елиферова М. «Багира сказала...». Гендер сказочных и мифологических персонажей англоязычной литературы в русских переводах // sadtranslations.livejournal.com/669315.html.

Гончаренко Э. П. «Инерция первого впечатления»: сонет Шекспира № 66 в переводе Ивана Франко, Осипа Румера и Самуила Маршака

Аннотация. В статье представлен анализ перевода сонета Шекспира № 66, выполненный Иваном Франко, Осипом Румером и Самуилом Маршаком. Речь идет также об индивидуальной креативности переводчика в процессе перевода художественных текстов.

Ключевые слова: художественный перевод, мировая литература и культура, переводческие находки, индивидуальный стиль, креативность, подстрочный перевод, рифма, восприятие.

Goncharenko E. P. «An Inertia of first impression»: Shakespeare's sonnet № 66 in translation by Ivan Franko, Osyp Rumer and Samuil Marshak

Summary. This paper focuses on analysis of William Shakespeare's sonnet № 66 in versions, which were presented by Ivan Franko, Osyp Rumer and Samuil Marshak. Translator's individual creativity in process of translation of literary texts is considered also.

Key words: literary translation, world literature and culture, translator's discoveries, individual style, creativity, word-for-word translation, rhyme, perception.